

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREDI YA 12

XITSONGA: RIRIMI RA LE KAYA (HL)

PAPILA RA VUNHARHU (P3)

HUKURI 2016

TIMARAKA: 100

NKARHI: Tiawara ti2½

Papila leri ri na tipheji ta 5.

PHEJI RA SWITSUNDZUXO NA VUXOKOXOKO

1. Papila leri ri avanyisiwile hi SWIYENGE SWIMBIRHI:

XIYENGE XA A: Switshuriwa swa xitsalwana (50)

XIYENGE XA B: Switshuriwa swa xitsalwambiko (2 x 25) (50)

LEMUKA: U languteriwa ku hlamula swivutiso SWIMBIRHI eka XIYENGE XA B.

2. Hlamula xivutiso XIN'WE eka XIYENGE XA A na swivutiso SWIMBIRHI eka XIYENGE XA B.
3. Tsala hi ririmi leri u kamberiwaka hi rona.
4. Sungula XIYENGE XIN'WANA na XIN'WANA eka pheji YINTSHWA.
5. U fanele ku kunguhata (u nga tirhisa: mepe wa miehleketo/dayagiramu/chati ya nkhluluko/marito ya nkoka, na swin'wana na swin'wana), hlela na ku hlayisisa ntirho wa wena. Nkunguhato wu fanele ku RHANGELA xitshuriwa.
6. Minkunguhato hinkwayo yi fanele ku kombisiwa hi ndlela leyi kombisaka leswaku i minkunguhato. U tsundzuxiwa ku ba nkhwati ku hingakanya minkunguhato hinkwayo ku komba leswaku i nkunguhato.
7. U tsundzuxiwa ku tirhisa nkarhi hi ndlela leyi landzelaka:
XIYENGE XA A: 80 wa timinete
XIYENGE XA B: 70 wa timinete (2 x 35 wa timinete)
8. Nombora tinhlamulo ta wena ku ya hilaha tinhlokomhaka ti nomboriweke hakona eka papila leri.
9. Nhlokomhaka a yi katsiwi eka nhlayo ya marito.
10. Tsala swi saseka no vonaka.

XIYENGE XA A: SWITSHURIWA SWA XITSALWANA**XIVUTISO XA 1****SWILERISO:**

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE ntsena leyi u yi twisisaka swinene kutani u tsala xitsalwana hi yona kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwana xa wena xi fanele ku va na marito ya le xikarhi ka 400–450.

- 1.1 Leswi mfumo wu nga swi endlaka ku tiyisisa leswaku ku va na nhlayo ya le henhla ya Vantima lava dyondzelaka ntirhovutomi wa B.Com(Accounting.) [50]
- 1.2 Swichudeni etiyunivhesithi swi fanerile ku tereka loko swi ri na swivilelo na swikoxo mayelana na tidyondzo. Pfumela kumbe u kaneta mhaka leyi. [50]
- 1.3 Swivangelo swo xanisiwa ka varhangeri hi lava va va tekaka va ri vanghana va vona va xiviri. [50]
- 1.4 Loko a ndzi tirha ndzi hola mali. [50]
- 1.5 Loko ndzi ku phaphu, ndzo kotlana na makhamba kwala kamareni ro etlela eka rona. Rungula hi ta mhangu leyi. [50]
- 1.6 Xiyaxiya swifaniso leswi landzelaka laha hansi kutani u hlawula xin'we eka swona u tsala xitsalwana hi nhlokomhaka leyi u xi nyikeke yona.

1.6.1

[Xifaniso lexi xi huma eka magazini ya *Skyways* ya Nhlangua 2015]

[50]

1.6.2

[Xifaniso lexi xi huma eka webusayiti ya www.google.co.za/url]

[50]

1.6.3

[Xifaniso lexi xi huma eka webusayiti ya www.shutterstock.com]

[50]

NTSENGO WA XIYENGE XA A:

50

XIYENGE XA B: SWITSHURIWA SWA XITSALWAMBIKO**XIVUTISO XA 2****SWILERISO:**

- Hlawula tinhlokomhaka TIMBIRHI ntsena leti u ti twisisaka swinene kutani u tsala switsalwambiko hi tona kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitshuriwa xa wena xi fanele ku va na marito ya kwalomu ka 180–200.
- Sungula nhlamulo ya wena eka pheji yintshwa.

2.1 PAPILA RA XINGHANA

Malume wa wena u ku dyondzisile xikolo u kala u heta kutani sweswi se wa tirha. N'wi tsalele papila u n'wi khensa.

[25]**2.2 TSALWAVUTITIVISI NA PAPILA RO SEKETELA.**

Hi wena Tirheka Rixaladza, adirese ya wena i PO Box 2016, Dumazi 0026, ku na ntirho wa vumatsalani eka Ndzawulo ya swa mudende ya xifundzatsongo xa ka n'wina. Tsala **tsalwavutitivisi** na **Papila** ro seketela leswi u nga ta swi rhumela eka Ndzawulo leyi tanihi xikombelo xa ntirho.

[25]**2.3 ATIKILI YA PHEPHAHUNGU**

Tanihi muteki wa mahungu ya phephahungu ro karhi, tsala atikili mayelana na nhluvuko lowu tisiweke hi mfumo emugangeni wun'wana lowu u wu endzeleke.

[25]**2.4 N'WANGULANO**

Mutswari wa mudyondzi loyi a feyileke u sindzisa leswaku n'wana wa yena a hundziseriwa eka Giredi leyi landzelaka. Tsala n'wangulano exikarhi ka mutswari loyi na nhloko ya xikolo.

[25]**2.5 MBULAVULO/XIPICHI**

Tsala mbulavulo lowu u nga ta wu nyika eka xinkhubyana xo xixima vanhu lava va veke na nhlohlotelo wa ku tisa dyondzo emugangeni wa le ka n'wina.

[25]**2.6 AJENDA NA MAKANELWA**

Komiti ya vandla ra n'wina ra lavantshwa yi vile na nhlengeletano mayelana na vukhamba lebyi nga kona emitini navusiku. Tanihi matsalana wa komiti leyi, tsala ajenda na makanelwa ya nhlengeletano ya kona.

[25]

NTSENGO WA XIYENGE XA B: 50
NTSENGO WA TIMARAKA: 100